

UDK:811.512

Baxora ERGASHOVA,
O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti mustaqil tadqiqotchisi
E-mail: ergashova.baxoram@gmail.com
Giuseppe MAUGERI,
Urbino Universiteti professori

O'zDJTU dotsent, f.f.n L.Xoliyrov taqrizi asosida

TIL O'RGANISHNING IKKI MUHIM OMILI: OLIY TA'LIM TALABALARINING TAJRIBASI

Annotation

Mazkur maqola xorijiy tillarni o'qitish jarayonida muhim ahamiyatga ega bo'lgan ikki omil — o'rganish makoni va sinf muhitini tahlil qilishga bag'ishlangan. YA'ni, til o'qitiladigan xonalarning qanday tashkil etilgani va sinfdagi umumiy muhit sifati o'rganuvchilarning ruhiy holatiga, tilni o'zlashtirishiga qanday ta'sir qilishi mumkinligi haqida so'z yuritiladi. Maqolada til o'qitish bo'yicha olib borilgan so'nggi ilmiy tadqiqotlar asosida tahlillar beriladi hamda o'rganish muhitini yanada qulaylashtirish, salbiy va xavotir uyg'otuvchi holatlarning oldini olishga qaratilgan inklyuziv, ya'ni barcha o'rganuvchilarni qamrab oluvchi yangi yondashuv va boshqaruv uslublari taklif etiladi.

Kalit so'zlar: makon va muhit omillari, xorijiy til o'rganish, formalistik yondashuv, gumanistik yondashuv, inklyuziv yondashuv.

TWO KEY FACTORS IN LANGUAGE LEARNING: THE EXPERIENCE OF HIGHER EDUCATION STUDENTS

Annotation

This article focuses on two essential factors in the process of teaching foreign languages: the learning environment and classroom atmosphere. The article discusses how the spatial organization of learning spaces and the quality of classroom atmosphere can influence learners' psychological well-being and language acquisition. Based on recent scientific literature and research in the field of language teaching, the article provides analyses and proposes new inclusive management approaches aimed at improving the learning environment and minimizing anxiety-inducing and negative conditions.

Key words: Spatial and environmental factors, foreign language learning, formalistic approach, humanistic approach, inclusive approach.

ДВА ВАЖНЫХ ФАКТОРА В ИЗУЧЕНИИ ЯЗЫКА: ОПЫТ СТУДЕНТОВ ВЫСШИХ УЧЕБНЫХ ЗАВЕДЕНИЙ

Аннотация

Данная статья посвящена анализу двух важных факторов в процессе преподавания иностранных языков — образовательного пространства и атмосферы в классе. В статье рассматривается, каким образом пространственная организация учебных помещений и качество атмосферы в классе могут повлиять на психологическое состояние обучающихся и на процесс усвоения языка. На основе последних научных исследований в области методики преподавания языков предложен анализ и представлены новые инклюзивные подходы к управлению учебной средой, направленные на её оптимизацию и снижение негативного и тревожного воздействия.

Ключевые слова: Пространственные и средовые факторы, изучение иностранного языка, формалистский подход, гуманистический подход, инклюзивный подход.

Kirish. Glottodidaktika sohasidagi adabiyotlarda talabalar farovonligi bilan sinf muhitining o'zaro bog'liqligi chuqur o'rganilgan (Maugeri, 2017). Tadqiqotlarning asosiy nazariy g'oyasi shundan iboratki, til o'rganish obyektlari talabalarni rag'batlantirish, ularning psixologik, ijtimoiy va jismoniy holatiga bevosita ta'sir ko'rsatadi. Shu sababli, o'quv muhiti ta'lim jarayonining muhim va strategik qismi sifatida qaraladi, chunki bu muhit talabalar tilni qanday o'zlashtirishi va uni tajribalar orqali mustahkamlashini belgilaydi. Sinf xonasi esa, o'z navbatida, har xil qobiliyat va qiziqishlarga ega bo'lgan talabalarga qulay bo'lgan, ularga xorijiy tilni o'rganishda ijtimoiylashish va til amaliyoti olib borish imkoniyatini beradigan obyekt tarzida tashkil etilishi kerak. Biroq, amaliyotda ko'plab til o'qitish jarayonlari hanuzgacha an'anaviy didaktik uslublarga tayangan holda olib borilmoqda. Bu formal yondashuvda esa sinf muhitining o'zi, uning qanday tashkil etilgani yetarlicha e'tiborga olinmaydi. Natijada, o'quv muhitini yaxshilash, uni zamonaviy talabalar asosida qayta tashkil etish va talabalar uchun qulay sharoit yaratish zarurati ko'pincha e'tibordan chetda qoladi. An'anaviy o'qitish uslublari sinf xonasi odatda oldinga yo'naltirilgan va qat'iy qoliqli shaklda tashkil etiladi. Bunday sinflar, odatda, standart ko'rinishda, o'ziga xos xususiyatlardan xoli va tematik jihatdan boyitilmagan bo'ladi. Natijada, talabalar uchun barcha sinflar deyarli bir xil ko'rinadi: bir xil o'lcham, bir xil rang, bir xil jihoz. Bunday o'quv muhitlari o'zgarishning, ritmning va yondashuvning yo'qligi bilan tavsiflanadi; sinf

tuzilmasi esa moslashuvchan emas, ya'ni u o'zgaruvchan dars shakllari yoki interaktiv faoliyatlarga moslasha olmaydi. Bu holat nafaqat o'qituvchini, balki talabalarni ham bir xil pozitsiyada va fikrlash tarzida ushlab turadi — hatto kommunikativ mashg'ulotlar yoki amaliy topshiriqlarda ham buni yaqqol sezish mumkin. Bunday sinf tuzilmasi o'qituvchining markaziy, ustun mavqei kuchaytiradi: u dars muhitida ham, darsning hajmi va sifati bo'yicha ham yetakchi rolni egallaydi. O'qituvchining vazifasi — bilim berish va talabalar faoliyatini nazorat qilishdan iborat bo'ladi. Talabalarga esa ko'pincha faqat tinglash va avtomatik tarzda topshiriqlarni bajarish imkoniyati beriladi. Bunday sinf tuzilmasi talabalarni harakatsiz, qat'iy tartibga solingan va ierarxik joylashuvda ushlab turishga intiladi. Bu statik muhit ko'proq o'qituvchining tushuntirishiga asoslangan, grammatikaga urg'u beradigan va talabalarni yodlashga yo'naltirilgan an'anaviy o'qitish uslubiga mos keladi. Bunday yondashuvda talabaga mustaqil subyekt yoki faol ishtirokchi sifatida emas, balki faqat baholashga mo'ljallangan obyekt sifatida qaraladi. Ushbu uslubda shakllangan o'quv muhiti talabalar uchun faol, ijobiy, interaktiv va dinamik o'rganish jarayoni yaratib bermaydi. Sinf makoni yangi g'oya va resurslar almashinuvi sodir bo'ladigan ochiq va moslashuvchan makon emas, aksincha, an'anaviy modelga asoslangan holda quriladi. Bu model esa talabalar faoliyatidagi statiklikni afzal ko'rib, ko'pincha o'qituvchining nutqini tinglashga, diktant va tarjima kabi turli mashqlarga asoslangan bo'ladi. Natijada, talabalar roli passiv

ijrochi darajasida qoladi; ular o'z joylarida izolyatsiyalangan holda o'tirishga moyil bo'lishadi va sinfda interaktiv faoliyatlar yetarli darajada bo'lmaydi.

Mavzuga oid adabiyotlar tahlili. Gumanistik va hissiy yondashuvlarning asosiy konseptual qolipi (Stevinck, 1980, 1990; Rogers, 2019; Balboni, 2020) mexanik o'rganish sxemasidan farq qiladi va sinf muhitini insonparvarlashtirishni afzal ko'radi. Bunday yondashuvda sinf o'quvchilarga moslashtirilgan va til o'rganish uchun qulay sharoitlarni yaratadigan makon sifatida qaraladi. Gumanistik yondashuvda o'rganuvchi ijtimoiy va o'rganish kontekstlarini yaratishda markaziy obraz sifatida ko'riladi. Bu yondashuvda sinfni tashkil etishda har bir talabani individual xususiyatlari (D'Alonzo, Sala, 2023) va o'rganish uchun zarur bo'lgan jismoniy sharoitlar muhim ahamiyatga ega. Har bir talabani o'rganish holatini tahlil qilish va sinfda o'zini tutishi va o'rganish usullarini baholash muhimdir. Madaniy, tahliliy va hissiy ma'lumotlarga asoslanib, o'qituvchi sinf muhitini farqlash va mos til darajasini kiritish va tushuntirish usullarini o'zgartirish strategiyalarini aniqlaydi (Comoglio, Cardoso 1996). 2. Sinfning ko'p o'lchovlilik xususiyati, talabalarining til va madaniyatdagi xilma-xilligi, har bir talabani etnik, dialogik o'ziga xosligi va o'rganish muhitidagi madaniyatlararo vaziyatni o'z ichiga oladi. Har bir sinf o'ziga xos bo'lib, uning muvaffaqiyati har bir a'zo va guruhning xilma-xillikni boshqarish va qadrlash qobiliyatiga ega ekanligiga bog'liqdir. Edulingvistik o'rganish muhitida gorizontal va asimmetrik munosabatlar, individual va guruh munosabatlari, shaxsiy va jamoaviy qarorlar, inson ehtiyojlariga e'tibor va ziddiyatlar mavjud. Ushbu kontekst o'qituvchi ishining murakkabligini ko'rsatadi, chunki u sinf va o'rganish muhitini samarali boshqarish uchun edulingvistik xatti-harakatlar va nuqtai nazarlarni oqilona tanlashi kerak. Sinfning ijtimoiy konteksti va o'qituvchining metodologik tanlovlari quyidagi natijalarga olib keladi:

Ichki muhit va uning imkoniyatlaridan didaktik maqsadlarda foydalanish.

Sinfda mavzuga mos muhit yaratish.

O'rganishning aniq nuqtai nazari va usullarini tushunish.

Ma'lum ish usullarini qabul qilish.

Mavjud imkoniyatlarni qadrlash.

Tadqiqot metodologiyasi. Gumanistik yondashuvga muvofiq, fizik makon o'qituvchilar va til o'rganuvchilari uchun o'zgaruvchan, moslashuvchan makon sifatida qaraladi. Bu inklyuziv, immersiv va shaxsiylashtirilgan muhit bo'lib, ma'lum bir mavzuga bag'ishlanadi. Ushbu tadqiqot ishida asosan eksperimental, kvalifikatsion, kvantifikatsion hamda kuzatish metodlaridan foydalaniladi. Talabalarining til o'rganishdagi shaxsiy va jamoaviy ishtiroki tahlil qilinadi. Har bir o'qituvchi sinfda tilga oid o'ziga xos qarashni targ'ib qiladi, bu qarash o'rganish makonlarida shakllanadi. Bunday qarashga asoslanib, o'qituvchi sinfda o'rganish va tilni mulohazaga qo'llashning yangi perspektivasini yaratishda faol ishtirok etadi. Shu sababli, o'qituvchining o'rganish muhitining ba'zi afzalliklari va kamchiliklarini anglashi juda muhimdir, chunki bu makon tanlangan glottodidaktik yondashuvni sinfda tilni o'rgatish uchun qanday ishlatishni belgilaydi. Rekonstruktiv qarashlar doirasida, sinfning gumanistik tajribasi o'quvchilarga qiymat berishi kerak. Buning uchun o'rganish tajribasini qo'llab-quvvatlovchi vositalarning qulayligi va funksionalligi kabi mezonlarga asoslanish lozim. (Wang, Minor 2008). Demak, sinfdagi har bir jismoniy element o'quvchilarning kerakli ehtiyojlarini qondirishga xizmat qilishi kerak. To'g'ri makon tashkil etilishi sinfda fikr almashish va g'oyalarni birgalikda baham ko'rish imkoniyatlarini yaratishda sinergiya va mulohotni qo'llab-quvvatlaydi va o'qituvchi qo'llaydigan metodiga asoslangan didaktik ehtiyojlarga javob berishi kerakligini taqozo etadi. Yuqoridagi qarashlardan shuni tushunishimiz mumkinki, ta'lim tizimi tashkilotchiligi va didaktik muhitning shakli o'rtasidagi bog'liqlik qayta ko'rib chiqilishi lozim.

Tahlil va natijalar. O'qituvchi dars uchun foydalaniladigan barcha didaktik vositalarni (stollar, o'rindiqlar, ularning sifati, balandligi, qalinligi, og'irligi) to'g'ri tanlashi muhimdir. Bu vositalar didaktik tuzilishga va belgilangan o'quv maqsadlariga mos bo'lishi kerak. Ulardagi sifat tushunchasi

materiallar, jihozlar va ranglarning tanlovi bilan bog'liq bo'lib, tadqiqotchilar, jumladan, Trevisani (2001) va Buiatti (2014) sinfxonalardagi qizil va sariq rangdagi devorlarni tavsiya etmaydilar, chunki bu ranglar tinchlantiruvchi muhit yaratishga xalaqit beradi. Boshqa bir muhim element – bu mavzularni belgilashdir: har bir makon mavzuga asoslangan yoki shaxsiylashtirilgan bo'lishi mumkin. Didaktik makonlar, o'quvchilar uchun tanlangan materiallarda yoki "realia" – tilni o'rganish bilan bog'liq madaniy jihatdan ahamiyatli buyumlar joylashtirilgan joylarda o'quvchining til o'rganishga bo'lgan motivatsiyasi yanada oshadi. Yana bir muhim jihat – funksionallik. Noqulay va funksionalligi past bo'lgan sinf, o'quvchilarga psixologik va fiziologik farovonlikni ta'minlay olmaydi, bu esa o'quv muassasasi haqida salbiy fikr yuritishga olib keladi. Shu sababli, sinf xonaning bu jihatlari didaktik nuqtai nazardan o'ylab ishlab chiqilishi kerak. Bu jihatlar o'quvchiga yaxshiroq ishlash, jarayonlarga e'tibor berish va kommunikativ samaradorlikni oshirish uchun qulay sharoitlar yaratishga yordam beradi. Didaktik makonlar - shaxsiy buyumlar, materiallar va raqamli materiallarni joylashtirish uchun moslashtirilishi, qulay va xavfsiz bo'lishi, turli fazoviy kompozitsiyalarni o'z ichiga olganligi va zamonaviy texnologiyalarni qo'llab-quvvatlovchi frontal taqdimotlar uchun joy bo'lishi ish va individual fikr yuritishda asosiy e'tibor qaratilishi lozim xususiyatlar hisoblanadi. Bundan tashqari, sinfdagi o'quvchining qulayligini oshirishga yordam beradigan boshqa elementlar quyidagilardir:

Sinf atmosferasi: havo sifati talabani diqqatini chalg'itmasligi uchun mos ravishda saqlanishi kerak. Bu nuqtada, havo dimligi yoki asosan konditsionerlar tizimidan kelayotgan havo atrof-muhitga xalaqit berib, tomoqni quruqlashtirishi mumkin;

Yorug'lik sifati: xonadagi yorug'lik ko'zni olar darajada yoyilmasligi kerak. Shu tarzda, yorug'lik va havo sinfning mikroiklimida muhim komponentlaridan hisoblanadi. Yomon havo va yorug'lik sifati sinfda bajariladigan ishning noto'g'ri tasvirlarini yaratadi, shuningdek, jihozlarning samaradorligi va funksionalligini to'g'ri ko'rishga xalaqit beradi. Yoritish tizimi imkon qadar tabiiy yoritish bilan cheklanishi kerak. Yorug'lik manbai oynalar yoki derazalar bo'lib, ular kunning ma'lum vaqtlarida quyoshning maksimal ta'sirida yorug'likni filtrlaydi;

O'simliklar: o'simliklar va gullar xonaning estetik go'zalligini va havoni yangilashga yordam beradi.

Hozirgacha tahlil qilingan jihatlar o'quvchining shaxs sifatida o'rganish sharoitlarini yaxshilashga yordam beradi. Fizik-arxitektura elementlarining taqsimoti o'quvchini til va hamkasblari bilan o'zaro aloqalarini o'rnatishga tayyorlaydi. Yuqoridagi bo'limlarda noto'g'ri sinf boshqaruvi til o'rganishga qanday to'siq bo'lishi mumkinligini ko'rib chiqdik va bir narsa ayonki, noto'g'ri makon talabalarida salbiy hissiyotlarning paydo bo'lishiga sabab bo'lishi mumkin. Bu jihatdan glottodidaktik tadqiqotlar sinfdagi psixologik muammolarni til o'rganishdagi kamchiliklar bilan bog'laydi. Krashen (1981) o'z tadqiqotlarida stress, tashvish va qo'rquvga asoslangan o'qitish sharoitlari talabalarining affektiv filtrini oshirishga olib kelishini ta'kidlab o'tgan. Ya'ni, bu talabalarining til o'rganish qobiliyatini pasaytiradigan psixologik to'siqdir. O'qituvchi bilan to'g'ridan-to'g'ri aloqada bo'lgan talaba o'zining imkoniyatlari va bilimlariga nisbatan darajasi juda yuqori yoki murakkab o'quv vazifasini bajarishda o'zini tahdid ostida his qiladi va ushbu emotsional holat haqiqiy xavf hisoblanib, talaba yangi ma'lumotlarga e'tibor bermaydi va mavjud bilimlarini qayta ishlashga intilmaydi. Bunday holatda uning yagona maqsadi til bilan sodir bo'lgan noqulay vaziyatdan qochish, o'z obro'sini saqlash va o'zini hurmat qilishdir. Xulosa qilib aytganda, salbiy emotsional holatlar va ularning kimyoviy va didaktik ta'siri talabani til o'rganish bo'yicha muvaffaqiyatli yo'lni yakunlash imkoniyatidan mahrum qilishi mumkin. Shaxsiga yo'naltirilgan glottodidaktika affektiv va kognitiv neyrobiologiya tadqiqotlaridan chetda qolmagan holda ko'pincha talabalarida salbiy emotsional holatlarni keltirib chiqaradigan sabablarni tushuntiradi. (Pessoa, 2009; Damasio, 1995) Tashvish va stressning manbai ortiqcha qiyinchiliklar, talabalarining til darajasiga mos kelmaydigan faoliyatlar yoki emotsional jihatdan ahamiyatsiz mashqlar bo'lishi mumkin. Boshqa bir tanqid

vaziyat shundaki, o'qituvchi talabalarning xatolarini salbiy baholaydi va shu bilan ularning jarayoniga emas, balki natijalariga e'tibor qaratadi. Shunday qilib, talaba til o'rganishda hech qanday motivatsiyaga ega bo'lmaydi va foydali va ijobiy tajriba yaratishga bo'lgan qiziqishini yo'qotadi. Sinfda asosiy va dominant hissiyot darsga kelishdan afsuslanish, o'zini kerakli joyda bo'lmaganligini his qilishdir. Bunday motivatsion holat uning harakatlari, qarashlari, harakat qilish va hamkorlik qilishga tayyorligi, kognitiv va affektiv resurslari va ijro etish qobiliyatiga muqarrar ravishda ta'sir qiladi. Ushbu nuqtai nazardan, til o'rganish tajribasi ijtimoiy va madaniy jihatdan kamchilik sifatida ko'riladi; bu talaba tomonidan o'zini o'rgatish metodologiyasi, o'qituvchining kommunikatsiya uslubi, foydalanish kerak bo'lgan operatsion modellar, muomala qilish kerak bo'lgan mavzular, bajarilishi kerak bo'lgan ahamiyatsiz faoliyatlar, o'qitish usullari va topshiriqlarni bajarish metodlari kabi faktorlarga bog'liq emas, va ularni tahdidli deb hisoblaydi. Gumanistik yondashuv talabalarning hissiyotlari rolini ta'kidlab, o'qituvchining metodologiyasini qoralaydi, chunki u talabalarning o'zini hurmat qilishini xavf ostiga qo'yadi va affektiv filtrni faollashtiradi. Ushbu didaktik sharoitda talaba noto'g'ri ko'nikmalarni kashf qiladi va faoliyatlar uni mamnun qilmaydi, balki aksincha unda tashvish va qo'rquv holatlarini keltirib chiqaradi. Gorvitzning ta'kidlashicha, tashvish bu qo'rquv hissi bo'lib, "avtonom nerv tizimining qo'zg'alishi bilan bog'liq" (Gorvitz va boshqalar, 1986: 125). U talabalar uchta shaklda namoyon bo'ladi: muloqotga tayyorlik, testdagi tashvish va baholanishdan qo'rqish. Farné (2003) qo'rquv va tashvish o'rtasida farq mavjudligini aytib o'tadi. Qo'rquv, biz muayyan obyekt yoki tahdidli vaziyatni belgilaganimizda faollashadi. Bu holatda talaba nima tahdid qilayotganini va undan qanday qo'rqishini biladi (Mitchell va Greening, 2012). Qo'rquvdan farqli o'laroq, tashvish emotsional holat bo'lib, undagi tahdid aniqlanmagan va identifikatsiya qilinmagan. Shuning uchun, xavfning haqiqiy holatini aniqlash mumkin emas va talaba u qachon bo'lishi, qancha davom etishi va o'zini qanday himoya qilish kerakligi haqida tasavvurga ega bo'lmaydi. Lang va McTeague (2009) ning fikriga ko'ra, yuqori darajada tashvish va qo'rquv o'ziga xos emotsional, taktil va fiziologik holatlarni keltirib chiqaradi.

Fiziologik nuqtai nazardan yuqori darajadagi tashvish va qo'rquv energiya resurslarini boshqarish uchun zarur bo'lgan simpatiya nervlarini faollashtiradi. Shu bilan birga bu tizim nerv

tizimi orqali tananing muayyan ehtiyojlarini boshqaradi, jumladan qonga adrenalin va noradrenalin chiqarishni nazorat qiladi. Twarkowski va Manahan-Vaughan (2016) tadqiqotlari shuni ko'rsatadiki ushbu gormonlar hatto ular juda katta miqdorda bo'lsa ham to'g'ridan-to'g'ri miya ichiga kirib bora olmasalar ham talabaga ta'sir qilishi mumkin. Intensiv va uzoq davom etgan xavf natijasida kortizol gormoni chiqariladi va u miya funksiyalarini shu bilan birga xotirani buzilishiga olib kelishi mumkin. Bu kortizolning amigdala, neyokorteks va hipokampusdagi retseptorlarga bog'lanadi; bunday stimullar odamning xulq-atvorini, ijtimoiy aloqalarni (o'zini va boshqalarni qabul qilish, hamkorlik) kognitiv (diqqat, xotira, o'zini baholash) va motivatsion (niyat) jihatlarida favqulodda holatni yuzaga kelishiga olib keladi.

Umumiy olib qaralganda, ilmiy tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki stress va qo'rquv holatlarida talamik va kortikal kirishlar himoya mexanizmlarini faollashtiradi va ularni maxsus fiziologik javoblar orqali ifodalaydi, masalan amigdala va ish xotirasi hamda uzoq muddatli xotiralar o'rtasidagi aloqaning uzilishi. Natijada yuqori darajadagi tashvish va qo'rquv talabalarning til ko'nikmalariga salbiy ta'sir qiladi. Shunday qilib bu ikki salbiy emotsional holatning yuqori chastotasi, davomiyligi va intensivligi talabalarida noqulayliklarni yaratishi shu bilan bir qatorda til o'rganish jarayonini buzishi mumkin.

Xulosa va takliflar. Ushbu tadqiqot talabalar o'rtasida til o'rganish jarayonida ular duch kelishi mumkin bo'lgan murakkab vaziyatlarda ongli ravishda ishlatish uchun samarali bo'lishi mumkin bo'lgan usullar va muhitlarni qayta ko'rib chiqdi. Til o'qituvchisining harakati bu ayrim tanqidiy vaziyatlarni yanada konstruktiv ravishda boshqarish, talabani shaxs sifatida markazga qo'yish borasida asosiy o'rin egallaydi. Bunday harakatlar darslar davomida joylashuv va vaqtni asosiy o'ringa qo'ygan holda, talabaniy sinfda kommunikatsiyaga kirishishga bo'lgan yuqori moyilligini rag'batlantiradi. Shu nuqtai nazardan, sinfxonalar va xavfsiz bo'lgan o'qitish texnikalari talabaniy psixoeffektiv va kognitiv ehtiyojlariga yanada yaqin bo'lgan kontekstli o'qitishni yuzaga keltirishi mumkin. Bu yondashuv talabalarga o'zlarini erkin his qilish va til o'rganishda muvaffaqiyatga erishish uchun zarur bo'lgan ruhiy va intellektual muhitni yaratadi. Xorijiy tillarni o'qitish bo'yicha to'g'ri yondashuv va metodlarni tanlash, xona sig'imi va holatini hisobga olish, albatta ta'lim sifatiga ta'sir etadi.

ADABIYOTLAR

1. Al-Khasawneh, F.M. (2016). «Investigating Foreign Language Learning Anxiety: A Case of Saudi Undergraduate EFL Learners». *Journal of Language and Linguistic Studies*, 12, 137-48.
2. Balboni P.E., 2020, «Conoscenze e competenze nell'educazione linguistica». *EL.LE*, 9(3), 333-44. <http://doi.org/10.30687/ELLE/2280-6792/2020/03/001>.
3. Buiatti, E., 2014, *Forma Mentis*. Milano: FrancoAngeli.
4. Comoglio, M.; Cardoso, M.A. (1996). *Insegnare ad apprendere in gruppo. Il Cooperative Learning*. LAS, Roma.
5. Damasio, A. (1995). *Descartes' Error: Emotion, Reason and the Human Brain*. Londra: Picador.
6. D'Alonzo L., Sala R., 2023, *Il profilo d'apprendimento, Scholé*, Milano.
7. Farné, M. (2003). *L'ansia*. Bologna: il Mulino.
8. Horwitz, E.K.; Horwitz, M.B.; Cope, J. (1986). «Foreign Language Classroom Anxiety». *The Modern Language Journal*, 70, 125-32.
9. Krashen S.D., 1981, *Second Language Acquisition and Second Language Learning*. Oxford: Pergamon.